

Mercator vv. 1-110
Amore e denaro

Personaggi in scena

CHARINUS: figlio di Demifone

- CHARINUS Duas res simul nunc agere decretumst mihi:
 et argumentum et meos amores eloquar.
 Non ego item facio ut alios in comoediis
 <vi> vidi amoris facere, qui aut nocti aut die
 5 aut soli aut lunae miserias narrant suas:
 quos pol ego credo humanas querimonias
 non tanti facere, quid velint quid non velint;
 vobis narrabo potius meas nunc miserias.
 Graece haec vocatur *Ēmporos* Philemonis,
 10 eadem latine *Mercator* Macci Titi.
 Pater ad mercatum hinc me meus misit Rhodum;
 biennium iam factum est, postquam abii domo.
 Ibi amare occepi forma eximia mulierem.
 Sed ea ut sim implicitus dicam, si operaest auribus
 15 atque advortendum ad animum adest benignitas.
 Et hoc parum hercle more amatorum institi.
 [...]
 Nam amorem haec cuncta vitia sectari solent,
 cura aegritudo nimiaque elegantia,
 20 haec non modo illum qui amat, sed quemque attingit
 magno atque solido multat infortunio,
 nec pol profecto quisquam sine grandi malo
 praequam res patitur studuit elegantiae.
 Sed amori accedunt etiam haec, quae dixi minus:
 25 insomnia, aerumna, error, terror et fuga,
 ineptia stultitiaque adeo et temeritas,
 incogitantia excors, immodestia,
 petulantia et cupiditas, malevolentia,
 inertia, aviditas, desidia, iniuria,
 30 inopia, contumelia et dispendium,
 multiloquium: parumloquium hoc ideo fit quia,
 quae nihil attingunt ad rem nec sunt usui,
 tam amator profert saepe advorso tempore;
 hoc pauciloquium rursus idcirco praedico,
 35 quia nullus umquam amator adeost callide
 facundus, quae in rem sint suam ut possit loqui.
 Nunc vos mi irasci ob multiloquium non decet:
 eodem quo amorem Venus mi hoc legavit die.
 Illuc reverti certumst, conata eloquar.
 40 Principio <ut ex> ephebis aetate exii

- atque animus studio amotus puerilist meus,
 amare valide coepi hinc meretricem: ilico
 res exulatum ad illam clam abibat patris.
 Leno importunus, dominus eius mulieris,
 45 vi summa ut quicque poterat rapiebat domum.
 Obiurigare pater haec noctes et dies,
 perfidiam, iniustitiam lenonum expromere;
 lacerari valide suam rem, illius augerier.
 Summo haec clamore; interdum mussans conloqui:
 50 abnuere, negitare adeo me natum suom.
 Conclamitare tota urbe et praedicere,
 omnes tenerent mutuitanti credere.
 Amorem multos inlexe in dispendium:
 intemperantem, non modestum, iniurium
 55 trahere, exhaurire me quod quirem ab se domo;
 ratione pessuma a me ea quae ipsus optuma
 omnis labores invenisset perferens,
 in amoribus diffunditari ac didier.
 Convicium tot me annos iam se pascere;
 60 quod nisi puderet, ne luberet vivere.
 Sese extemplo ex ephebis postquam excesserit,
 non, ut ego, amori neque desidia in otio
 operam dedisse, neque potestatem sibi
 fuisse; adeo arte cohibitum esse <se> a patre:
 65 multo opere immundo rustico se exercitum,
 neque nisi quinto anno quoque [...] visere
 urbem, atque extemplo inde, ut spectavisset peplum,
 rus rusum confestim exigi solitum a patre.
 Ibi multo primum sese familiarium
 70 laboravisse, quom haec pater sibi diceret:
 “Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi idem metis,
 tibi denique iste pariet laetitiam labos”.
 Postquam recesset vita patrio corpore,
 agrum se vendidisse atque ea pecunia
 75 navem, metretas quae trecentas tolleret,
 parasse atque ea se mercis mercatum undique,
 adeo dum, quae tum haberet, peperisset bona;
 me idem decere, si ut deceret me forem.
 Ego me ubi invisum
 80 meo patri esse intellego
 atque odio me esse quoi placere aequom fuit,
 amens amansque ut animum offirmo meum,
 dico esse iturum me mercatum, si velit:
 amorem missum facere me, dum illi obsequar.
 85 Agit gratias mi atque ingenium adlaudat meum;
 sed mea promissa non neglexit persequi.
 Aedificat navem cercurum et mercis emit,

- parata navi imponit, praeterea mihi
 talentum argenti ipsus sua adnumerat manu;
- 90 servom una mittit, qui olim puero parvolo
 mihi paedagogus fuerat, quasi uti mihi foret
 custos. His sic confectis navem solvimus.
 Rhodum venimus, ubi quas merces vexeram
 omnis ut volui vendidi ex sententia.
- 95 Lucrum ingens facio praeterquam mihi meus pater
 dedit aestimatas merces: ita peculium
 conficio grande. Sed dum in portu illi ambulo,
 hospes me quidam adgnovit, ad cenam vocat.
 Venio, decumbo acceptus hilare atque ampliter.
- 100 Discubitum noctu ut imus, ecce ad me advenit
 mulier, qua mulier alia nullast pulchrior;
 ea nocte mecum illa hospitis iussu fuit.
 Vosmet videte quam mihi valde placuerit:
 postridie hospitem adeo, oro ut vendat mihi,
- 105 dico eius pro meritis gratum me et munem fore.
 Quid verbis opus est? Emi, atque advexi heri.
 Eam me advexisse nolo resciscat pater.
 Modo eam reliqui ad portum in navi et servolum.
 Sed quid currentem servom a portu conspico,
- 110 quem navi abire vetui? Timeo quid siet.